

Kv Banken 1

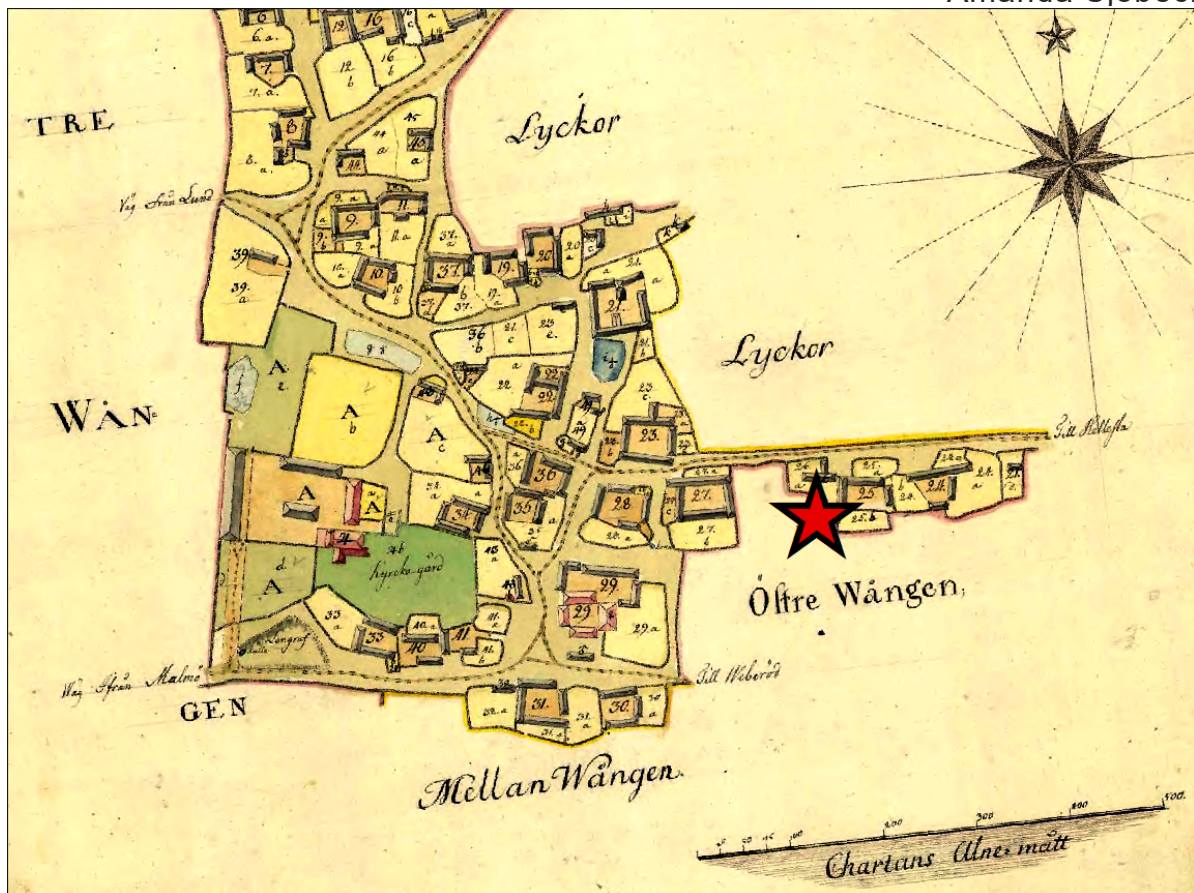
Fornlämning RAÄ Dalby 40:1

L 1988:815

Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län

Arkeologisk schaktningsövervakning 2016

Amanda Sjöbeck

Titel: Kv Banken 1

Författare: Amanda Sjöbeck

Kulturmiljörapport: 2020:16

Omslagsbild: Karta över Dalby från år 1786. Stjärnan markerar platsen för undersökningen.

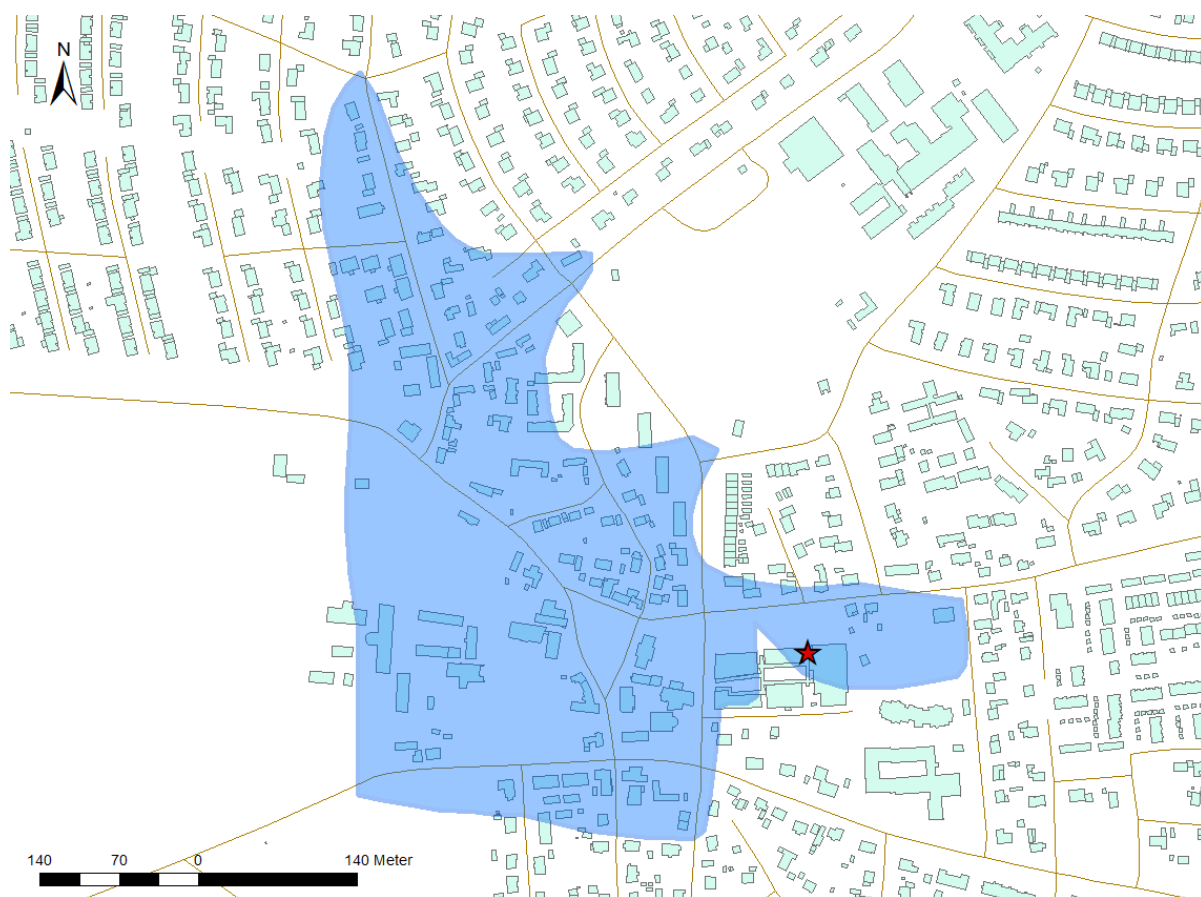
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	5
Fornlämningsmiljö	5
Tidigare arkeologiska iakttagelser	6
Genomförande och resultat	7
Kulturlagerstatus.....	8
Förslag på fortsatta åtgärder	8
Administrativa och tekniska uppgifter	9
Referenser	10
Övrigt	10
Bilagor	10

Sammanfattning

- Med anledning av en planerad husbyggnation inom fastighet kv Banken 1 i Dalby, utfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Dnr. 431-33267-2016, Kulturens projektnummer 61000-505).
- En yta om 60 m² och en volym av 100 m³ berördes av schaktningsarbetet.
- Resultaten av undersökningen indikerar att stora delar av den aktuella undersökningsytan har schaktats ut i samband med uppförandet av befintlig, omkringliggande bebyggelse och sentida ledningsarbeten. De kulturlager som påträffats inom det aktuella schaktet tros vara omrörda jordmassor, påförda antingen i samband med den befintliga bebyggelsens uppförande eller tidigare.

Figur 1. Dalby medeltida bytomt, fornlämning RAÄ Dalby 40:1 inom blå markering, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

Med anledning av schaktning för en husbyggnation inom fastigheten Banken 1 i Dalby har Länsstyrelsen i Skåne beslutat om en arkeologisk undersökning (Lst dnr 431–33267–2016, Kulturens projektnummer 61000–505). Undersökningen genomfördes i form av en schaktningsövervakning, av personal från Kulturen i Lund. Fastigheten är belägen inom den sydöstra delen av fornlämningen nr 40:1, Dalby historiska bytomt (figur 1).

Fornlämningsmiljö

Som stiftsort med en tidig stenkyrka från 1000-talet, angränsande kungsgård och senare konvent, har Dalby haft en viss särställning i sydvästra Skåne under tidig medeltid. Miljön var vid den här tiden präglad av förhållandet mellan den kungliga och den sakrala makten, och troligen var det kung Sven Estridsen som initierade uppförandet av kyrkan i samband med att

Egino blev biskop i Dalby år 1060 (Cinthio 1989:22ff). Den ursprungliga kungsgården kan möjligen härröra från samma tid som kyrkan (Cinthio 1983:91f).

Konventet tillhörde från början benediktinerorden, men kom under 1100-talets första hälft att organiseras till en augustinerkorherrstiftelse (Cinthio 1989:22f). Klosterkyrkan och stora delar av den medeltida bykärnan erhöll omfattande skador i samband med en brand i slutet av 1300-talet, men återuppbyggdes. Det skriftliga källmaterialet ger en inblick i den kyrkliga institutionens betydelse under medeltiden då konventet, vid reformationen på 1530-talet, står som ägare för hela Dalby by (Dalby klostets intäktsbok 1530).

Enligt äldre kartmaterial har det tidigare legat två hemman norr och öster om den aktuella undersökningsytan. På en karta från år 1786 finns den norra gården nr 26 och den östra nr 25 markerad. Den aktuella ytan verkar inte vara bebyggd vid tillfället. Det nuvarande Dalby centrum etablerades på platsen för en av de större gårdarna, fastigheterna Dalby nr 27 och nr 32, vilka senare kom att bilda Dalby nr 63. Kvarteret Banken 1 härrör ursprungligen ifrån detta fastighetsnummer (Bevaringsprogram 2018).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Följande tabell redovisar ett urval av tidigare arkeologiska iakttagelser, inom eller i anslutning till fastigheten. Informationen är hämtad från Kulturens LA-arkiv.

År	Fastighet och iakttagelser
2005	I kv Klockaren, beläget nordväst om den aktuella fastigheten, påträffades medeltida stenbyggda källare och en äldre gårdsplan i samband med en ombyggnation. Intakta medeltida kulturlager påträffades från ett djup av 0,50 m och ner till schaktbotten på 0,80 m (Karlsson 2005).
2014-2015	I samband med en nybyggnation i anslutning till de intilliggande fastigheten kv Banken 6, gjordes en besiktning och kompletterande arkeologisk förundersökning under 2014-2015. Här påträffades intakta kulturlager på ett djup av 1,30 m, vilka tolkades representera spår efter äldre odlingshorisonter med lång kontinuitet, samt bebyggelselämningar i form av stensyllar och tillhörande stenläggning.

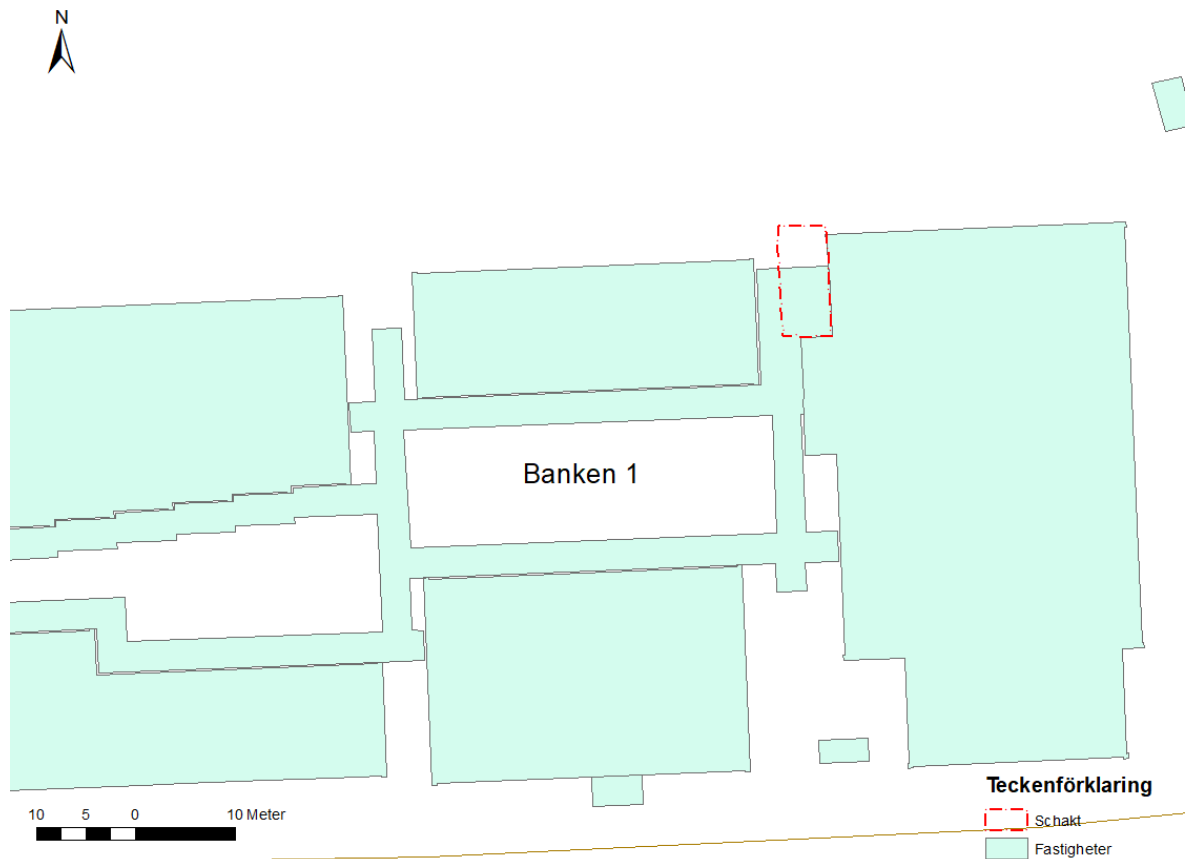
Genomförande och resultat

Undersökningen genomfördes under vintern år 2016 i kvarteret Banken, som ligger i anslutning till den historiska bytomtens sydöstra del. Inom ytan grävdes ett schakt, som var orienterat i nord-sydlig längdriktning, med en längd om 12 meter och en bredd om 6 meter. Det maximala schaktningsdjupet var 2,00 m.

Ett frischakt för den befintliga byggnaden i öst, i vilket ett flertal ledningar gick, omfattade en bredd om 1,00 m. Inom den undersökta ytans sydöstra och nordvästra del fanns sedan tidigare två brunnar, till vilka ett flertal ledningar var kopplade. Utöver dessa fanns ytterligare ledningar som korsade ytan.

Överst i schaktet framkom tjocka jordlager som påförts i sen tid. I samband med att den befintliga bebyggelsen uppfördes och ledningsdragningar gjordes, hade i stort sett hela området för den aktuella undersökningsytan blivit urschaktat och uppfyllt med jordmassor.

Över alven, på ett djup av 1,30 m i schaktets centrala delar, påträffades kulturlager bestående av mörkgrå lera med ett stort inslag av sten, samt inblandning av tegel. Denna horisont tolkades som en möjlig ursprunglig marknivå, med inblandning av rivningsmassor från tidigare bebyggelse. I sektionen, upprättad i den sydöstra delen av undersökningsytan, ses en skarp övergång till underliggande morän. Detta talar för att en tidigare avröjning har skett till 1,50 m djup och att denna horisont är pålagd men bestående av äldre massor, som troligtvis härrör från platsen (Bilaga 1).

Figur 2. Schaktöversikt (röd markering visar schaktets placering).

Kulturlagerstatus

Undersökningen har visat att det har skett omfattande markingrepp i samband med uppförandet av omkringliggande byggnader och ledningsdragningar. Vissa indikationer finns också på att jord tagits bort i samband med denna nybyggnation eller tidigare. Områdets mellersta del har höjts genom påfyllnad av jord, vilken kan utgöra omrörda kulturlager från platsen. Då några intakta kulturlager inte kunde påvisas vid undersökningstillfället, går nedbrytningsgraden inte att bedöma.

Förslag på fortsatta åtgärder

Undersökningen är avslutad och inga fortsatta åtgärder är nödvändiga.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431–33267–2016
Fornlämningsnr	Dalby RAÄ 40:1
Lämningsnr, fornreg	L 1988:815
Kulturens projektnr	61000_505
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Banken 1
Socken	Dalby
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Husbyggnation
Uppdragsgivare	Mats Andersson
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Jan Kockum
Övrig personal	-
Fältarbets tid	2016-11-29 – 2017-01-09
Fälttid, arkeolog, tim.	6 h
Fälttid, maskin, tim.	-

Yta, m²	60 m ²
Kubik, m³	100 m ³
Schaktmeter, m	-

Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	3 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, 2 planritningar i skala 1:20.
Foto	Inga digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	LUHM, kopior i Kulturens LA-Arkiv under fastighetsbeteckningen kv Banken 1

Referenser

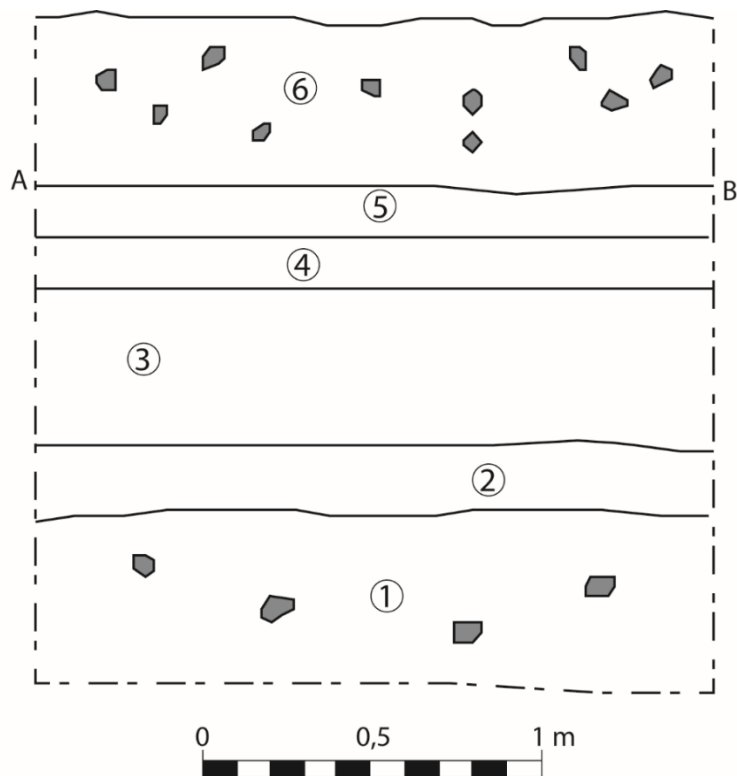
- Cinthio, E. 1983. Dalby kungsgård. Medeltidsarkeologin som historisk vetenskap. *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Årsbok 1983*. 89-100, Stockholm
- Cinthio, E. 1989. Benediktiner, augustiner och korherrar. *Skånska kloster* (red. Erik Cinthio). Skånes hembygdsförbunds årsbok 1987/88. Kristianstad/Lund
- Dalby klostets intäktsbok 1530–1531. Utg. med inledning och kommentar av Knut Knutsson & Göte Paulsson. *Skånsk senmedeltid och renässans 10*. Lund 1983.
- Karlsson, M. 2005. Kv Gästis 1, Dalby medeltida bytomt, RAÄ 40, Dalby socken. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 161*. Kulturen, Lund.

Övrigt

Bevaringsprogram Lund, *Fastigheter i Dalby: Banken*, 2018, <http://bevaringsprogram.lund.se/wiki/bevaringsprogram/index.php/Banken>. Hämtad 5 februari 2020.

Bilagor

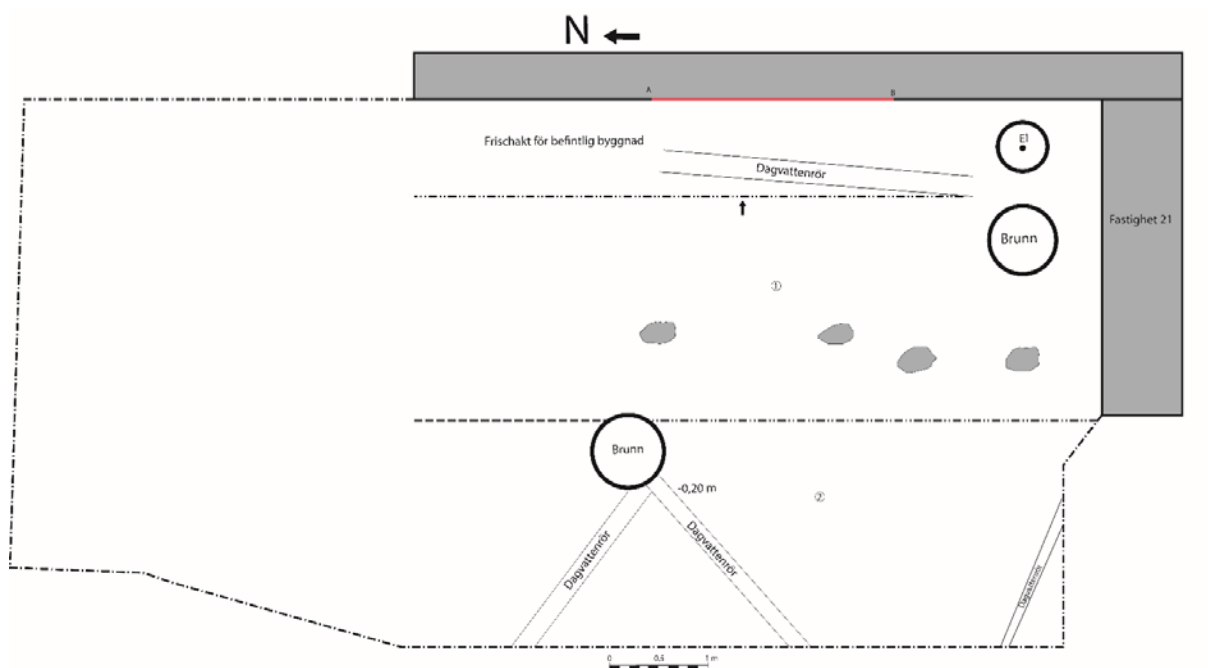
1. Plan- och sektionsritningar

Östra sektionen, Lagerbeskrivning:

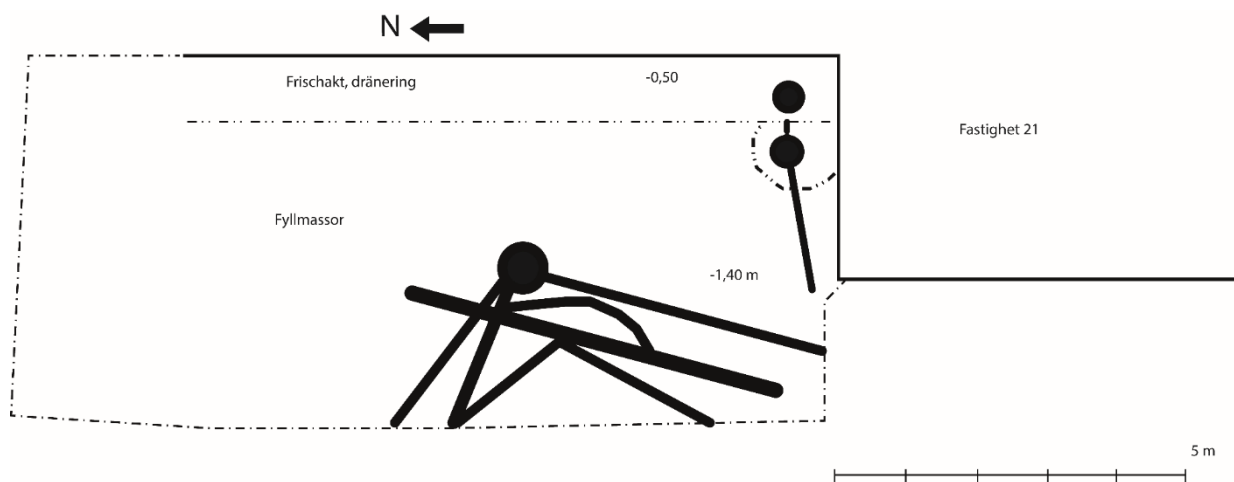
1. Morän.
2. Mörkgrå lera med något inslag av sten, lite tegel och en lins av sand. Möjlig ursprunglig marknivå, men är sannolikt omrörda fyllningsmassor. Överensstämmer med lager (1) på planritningen.
3. Grov sand. Fyllning i sentida rörschakt.
4. Tegelrör
5. Sand. Fyllning i sentida rörschakt
6. Singel. Nutida marknivå

s

Planritning, Lagerbeskrivning:

1. Horisont med mörkgrå lera med ett stort inslag av sten samt inblandning av tegel. Denna horisont kan ha utgjort ursprunglig marknivå med inblandning av rivningsmassor från tidigare bebyggelse, men den skarpa övergången till underliggande morän talar för att tidigare avbaning har skett till 1,50 m djup och att denna horisont är pålagd men bestående av äldre massor, möjligen från platsen.
2. Lagret utgörs av grov sand och sentida, påförda jordmassor. Ytan schaktades sedan ned till ett djup om 1,40 m (se planritning över schaktbotten). Röd markering anger platsen för sektionsritning.

Planritning över schaktbotten. Frischaktet för befintlig byggnad i öst. Centralt i schaktet löper sentida ledningsschakt i anslutning till två brunnar.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Malmöhus län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck